Székelyföld mezőgazdasága – helyzetelemzés*

BENEDEK MÁRTA

A mezőgazdasági területek felaprózottsága nagymértékben hátráltatja egy modern mezőgazdaság megteremtését Székelyföldön. A tanulmány rámutat, hogy a szakismeretek mielőbbi terjesztése lenne fontos, mégpedig minél szélesebb gazdaréteg bevonásával.

Székelyföld tipikus agrártérség, a foglalkoztatottak több mint egyharmada a mezőgazdaságban dolgozik, és ez az arány az utóbbi években további folyamatos növekedést mutat. A '70-es évekbeli Székelyföldön csak a városok területén alakítottak ki ipari létesítményeket, a sok száz munkaerőt foglalkoztató gazdasági egységek elkerülték az alacsony népsűrűségű vidéki körzeteket. Ennek következtében a 28 város vonzáskörzetében élő aktív korú vidéki lakosság mobilisabb része a közeli városban dolgozott, az otthonmaradók és a városoktól távolabbi – főként hegyvidéki – falvak esetében viszont az – általában alacsony képzettségű és/vagy képzetlen – munkaerőt az állami gazdaságok, a termelőszövetkezetek és az azt kiszolgáló gépállomások foglalkoztatták. Az egykori tulajdonosaiknak 1991-ben visszajuttatott földeken eleinte három típusú gazda gazdálkodott: az őstulajdonos, a jogutódlásra váró örökös (a hivatalos munkaidő lejárta után fennmaradt órákban), és a munkahelyi leépítések során felszabadult – ideiglenesen városba ingázó, esetleg odatelepült, de ott még nem szocializálódott – hazatért munkaerő. A tulajdonát visszakapott ősgazda a kollektivizálás előtti minta szerint szervezte újra gazdaságát, a közös vagyon korlátaitól megszabadulva ragaszkodott saját területeihez, a földek semmiféle újszerű egybeszervezésére nem volt hajlandó. Ez a szemlélet továbbgyűrűzött, ugyanis a gazdálkodást tanulóknak – külföldi kitekintés hiányában – ez jelentette az egyedüli példát. Az utóbbi évtized második felében Székelyföld azon térségeiben, ahol egy-egy kultúrának jelentős hagyománya volt, helyenként kialakult a vállalkozásszerűen művelt mezőgazdaság. A többiek pedig az alacsony minősítésű földek mellett mindmáig folyamatosan a túl felaprózott parcellák, a félgépesített gazdálkodás, a korszerűtlen technológia és a többnyire önellátó szemlélet akadályaiba ütköznek.

1. Birtok- és üzemszerkezet, földminőség

A Kovászna Megyei Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Igazgatóság adatai szerint a megyében egy átlagos családi gazdaság 2,43 ha földterületet művel. Ezzel egyidőben 1,45 db tehenet, 1,97 db disznót és 5,6 db juhot, 24,09 db szárnyast tart. Az átlagos földterület nagysága Hargita megyében már 4,55 ha, de még ez a birtoknagyság sem felel meg a modern mezőgazdaság föld- és állatkoncentrációs követelményeinek. A helyzetet tovább rontja, hogy ez a birtok is több parcellában („nadrágszíjparcellák") szétszórva fekszik. A 19. és a 20. század fordulóján egyes településeken megtörtént ugyan a tagosítás, ám a hagyományos székely örökösödési modell szerint az akkor kialakított nagyobb parcellák újólag felaprózódtak.[1] Jelen pillanatban az apró parcellák miatt Székelyföld falvainak többségében az elvben gépesíthető területek sem művelhetők teljes egészében gépi erővel.

A Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Igazgatóságok nyilvántartásai alapján három típusú mezőgazdasági üzemforma létezik: jogi személyiséggel rendelkező mezőgazdasági vállalkozás (kft., rt.), családi gazdaság és egyéni gazdaság. Utóbbi két gazdaságforma nem rendelkezik jogi státusszal, a közöttük levő különbség legtöbb esetben a gazdaság méretéből adódik. Ennek értelmében amíg az egyéni gazdaság egy gazdálkodó és közvetlen családja gazdálkodását jelenti, addig a családi gazdaság kategória már több család (leginkább apa és fia családja, ritkábban társult ismerősök) együttgazdálkodására vonatkozik, de még ez a gazdaságméret is csak ritkán haladja meg az önellátást és válik értékesítésre termelő gazdasággá.

A fenti osztályozás ellenére a gyakorlatban (és a nyilvántartások nagy részében) két típusú mezőgazdasági üzemformát tartanak meghatározónak Székelyföldön: a vállalkozásszerű gazdaságot és a családi gazdaságot (ez utóbbit összevonva az egyéni gazdaságokkal, következésképp egy típusként említve). Székelyföldön továbbra is a családi gazdaság jellemző, a teljes mezőgazdasági terület 89,03%-a a családi gazdaságok tulajdonában van. A három megye esetében eltérő a családi gazdaságok és a vállalkozások által

*Benedek Márta jelen számban megjelent Székelyföld mezőgazdasága – helyzetelemzés című tanulmánya a Székelyföld Regionális Fejlesztéséért Ösztöndíjprogram keretében jött létre, amelyet az Új Kézfogás Közalapítvány támogatott, szakmai irányítója pedig a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja volt. A tanulmány bővebb változatban már megjelent a Székelyföld c. kötetben. (Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja, 2003: A Kárpát-Medence régiói I., Székelyföld, szerkesztette: Horváth Gyula. Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó).

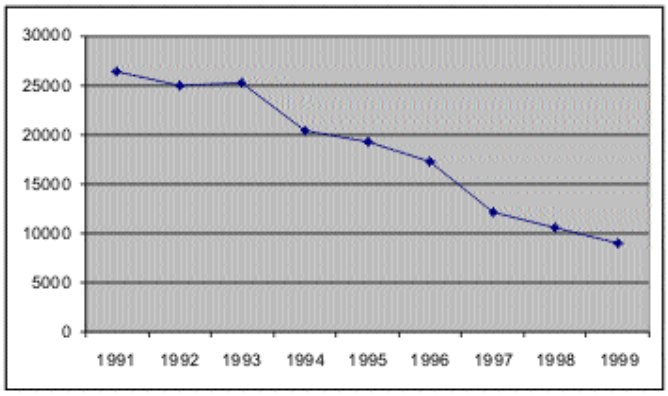
[1] John Lukacs szerint a kelet-európai örökösödési modell lényege, hogy a mindenkori családfő nem tulajdonosa, hanem csupán soron következő adminisztrátora a családi földvagyonnak, és az öröklés során minden örökös egyenlő arányban részesedik minden egyes parcellából (ez eredményezte a „nadrágszíjparcellákat"); ez a modell tartotta fenn a huszadik század közepéig a széles, ám sok esetben nyomorgó, avagy az önellátás határán túllépni nem tudó őstermelői réteget. Az ezzel szemben álló nyugat-európai örökösödési modell szerint a családfő az individualizmus elvének megfelelően teljes jogkörű tulajdonosa a földbirtoknak, amelyet a leggyakrabban egyetlen utódnak ad át; ez vezetett az ideális birtoknagyság- és szerkezet, továbblépve a piacra is termelni tudó farmgazdaságok kialakulásához, a családi örökség nélkül maradt népfölösleg pedig emberi erőforrást szolgáltatott az ipari forradalmaknak.

birtokolt földterület aránya: amíg Kovászna megyében a földterületnek csak 3,3%-a van a vállalkozások tulajdonában, addig Hargita és Maros megyében az összterület 13,1%-át illetve 10,3%-át a vállalkozások birtokolják. Az utóbbi megyékben nagyobb mértékben jellemzőek a több tíz hektárt átfogó vállalkozásszerű gazdaságok, helyenként társas gazdaságok is kialakultak.

A Romániában alkalmazott osztályozás szerint Székelyföld mezőgazdasági területének átlagminősége közepesnél is rosszabb (IV-es) minősítést nyert (1. táblázat). A földterület csupán 1%-a tartozik az I-es (legjobb) kategóriába, az összterület több mint egyharmada a IV-es minőségcsoport értékei közé sorolhatók. A szántó, kaszáló és legelő átlagminősége IV-es osztályozást kapott, a szőlő és a gyümölcsös esetében a földminőség a legrosszabb, V-ös minőségcsoport szintjét éri el. A földminőség megyénként valamelyest változik, Kovászna megyében a szántó, kaszáló és legelő átlagminősége közepes (III-as csoport), a másik két megyében az említett művelési ágakban használt földterület csupán a legrosszabbhoz közelítő IV-es kategóriájú minősítést kapta. A kiterjedt sík területeken termesztett búza- és burgonyakultúrák jövedelmezősége ellenére Hargita megyében egy ha szántóterület sem sorolható a legjobb minőségcsoportba.

irányt mutat a munkaszerződéssel rendelkező mezőgazdasági alkalmazottak száma (1. ábra). Az 1991-ben jegyzett munkaszerződéses foglalkoztatottak száma 1999-re 40%-ra csökkent. Ez az állami gazdaságok, termelőszövetkezetek, gépállomások, kutatóállomások és gyepgazdálkodási állomások személyzetének fokozatos leépítésével, majd a legtöbb esetben teljes felszámolásával magyarázható.

1. ábra. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak (munkaszerződéssel rendelkezők) száma, Székelyföld, 1991–1999

Forrás: Területi statisztikai évkönyv, 2001.

1. táblázat. A földterületek minőség szerinti osztályozása művelési áganként, Székelyföld, 2002.

Földhasználat	Osztályozott terület* (ha)	Minőségcsoportok					Átlag-minőség
		I (%)	II (%)	III (%)	IV (%)	V (%)	
Szántó	398 329	1,51	13,03	28,44	35,86	21,43	IV.
Kaszáló és legelő	552 661	1,20	8,00	30,37	36,48	31,46	IV.
Szőlő	3316	0,03	10,70	13,66	25,81	54,61	V.
Gyümölcsös	7907	0,72	2,07	8,01	31,64	62,23	V.
Összes mezőgazdasági terület	962 212	1,32	10,04	29,33	36,15	26,85	IV.

*Kovászna és Hargita megyében a teljes mezogazdasági terület osztályozásra került, míg Maros megyében 45 470 ha (a 414 809 ha-ból) nincs osztályozva.
Forrás: Maros, Hargita és Kovászna Megyei Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Igazgatóságok adatbázisai

2. Agrárfoglalkoztatottság

1992-ben mindhárom székelyföldi megyében az összes foglalkoztatottak egyharmadát képezte a mezőgazdaságban dolgozók száma. Ebben az esetben a mezőgazdaságban foglalkoztatott népesség alatt nem csak a munkaszerződéssel rendelkező, következésképp fizetett dolgozókat kell értenünk, hanem ebbe a kategóriába tartoznak a családi gazdák és díjazás nélküli családtagjaik is.[2] Az 1992-es arány 1999-re mindhárom megye esetében módosult, Hargita és Maros megyében jelentősebb (6%-os) növekedést mutat, míg Kovászna megyében két százalékkal nőtt a mezőgazdaságban dolgozók aránya az összes foglalkoztatottakhoz viszonyítva. Ezzel szemben teljesen más

3. A mezőgazdasági szaktudás szintje

A mezőgazdasági szaktudás szintjei a következőképpen alakultak:

a) Aki csak alapfokú végzettséggel rendelkezik, az a mezőgazdasági termelés alapelemeit a hagyományozódás módszere révén szerezte meg. Alapvetően nemzedékről nemzedékre, leggyakrabban apáról, ill. nagyapáról fiúra szállnak a gazdálkodási módszerek. Jellemző, hogy szorosabban véve egy-egy falubeli kistérségi minta öröklődik tovább. Az ettől való eltérés a közösség bírálatát váltja ki; ezt a réteget majdnem kizárólag helybeliek vagy pedig társadalmi úton integrált személyek (beházasodottak) alkotják, nem

[2] Románia Statisztikai Évkönyve módszertani meghatározása alapján. 2000. 95–96.

találunk köztük mezőgazdasági vállalkozási céllal betelepülteket;

b) a középfokú képesítésűek az oktatási rendszer keretében szerezték meg szaktudásukat. Ők többnyire még a kollektív gazdaságokban kezdték szakmai pályafutásukat, azok megszűnte után pedig általában nagyobb, az árutermelést is megcélzó családi gazdaságokat alakítottak ki. Az újszerű (ált. a kollektívekben már működtetett) technológiák magángazdaságokba való bevitelét, illetve átmentését is ők vitték végbe. Szaktudásuk révén gazdasági eredményeik jobbak, mint a hagyományos, sokszor elavult módszerekkel termelő gazdáké, így a modern technológiák meghonosításában szerepük modellértékű lehet;

c) a felsőfokú szakképesítéssel rendelkezők is (agrármérnökök, állattenyésztési mérnökök, állatorvosok) általában a kollektív gazdaságokban voltak alkalmazva, ezek felbomlásával a nyolcvanas évek szakemberlétszáma felére csökkent, az agronómusok a polgármesteri hivataloknál, illetve a helyi szaktanácsadási központoknál találtak állást, az állatorvosok magánpraxist folytatnak. Egészében véve nem nyújtanak követendő mintát a mezőgazdaság számára, munkafeladataik révén azonban hozzájárulnak a szaktudás terjesztéséhez.

A szaktudás megszerzésének gyakrabban igénybe vett, intézményesített formái

Székelyföldön az 1990-es években három eltérő mezőgazdasági képzés folyt, amelyeknek az volt a céljuk, hogy hozzájáruljanak a mezőgazdasági szakismeretek elsajátításához.

Az első a kilencvenes évek elején a Maros megyei Nyárádszeredában megindult kertész üzemmérnöki távoktatás (anyaintézménye a gödöllői Szent István Egyetem), melynek hétvégi kurzusait főleg székelyföldiek látogatták.

A második az illyefalvi székhelyű LAM Alapítvány[3] szakképző tevékenysége. Ezt elsősorban a Kovászna megyeiek vették igénybe. Az Alapítvány a Megyei Szaktanácsadó Hivatallal közösen másfél hónap elméleti, másfél hónap hazai mezőgazdasági és mezőgépészeti gyakorlatot, alapfokú képzést bizonyító oklevelet, valamint a második tanév zárásaként négyhónapos svájci mezőgazdasági gyakorlatot biztosít. A hazai tevékenység színhelye Illyefalva.

Ugyanebbe a kategóriába sorolható a gyergyószentmiklósi Agro Caritas továbbképzője is. Ez a szakképzés is nyújt elméleti felkészítést, emellett intenzív német nyelvtanfolyamon vesznek részt a hallgatók, majd Svájcban vagy Németországban van lehetőségük a praktikumra.

A harmadik a megyei mezőgazdasági szaktanácsadó hivatalok[4] által szervezett hathónapos, ugyancsak alapfokú képzettség megszerzése érdekében indított kurzusok sorozata, melyek végeztével a sikeres vizsgázók ugyancsak a Mezőgaz-dasági, Élelmezésügyi és Erdészeti Minisztérium által kibocsátott oklevelet vehetnek át. Határozott előnyére válik a kurzusnak az a tény, hogy helybe viszi a szaktudást, a gazdálkodó napirendjéhez igazítva az előadásokat, hátránya viszont az, hogy nem tud gyakorlati jellegű képzéskomponenst biztosítani.

Úgy tűnik, hogy a szakmai ismereteket a gazdálkodókhoz a legjobban a látottakon és tapasztaltakon keresztül lehetne eljuttatni. Ebben az értelemben a gyakorlati szaktudás közvetítésének az útját képezné olyan korszerű szarvasmarhatartó családi mintafarmok létrehozása, amelyek egyúttal multiplikátor jelleggel bírnának egy-egy kistérség fejlődőképes állattenyésztői számára. A gazdálkodók figyelmét legfőképpen a tenyészkiválogatás és a tenyésztés, valamint a takarmányozás problémáira kell felhívni.

4. Az alkalmazott technológia és a gépesítés lehetőségei

A modern technológiák alkalmazásának kérdése szorosan összefügg a szaktudással, illetve az anyagi lehetőségekkel. Ugyanakkor az tapasztalható, hogy új technológiák alkalmazására (pl. gépi fejés) ott sem kerül sor, ahol az anyagiak nem gördítenek számottevő akadályt az újítás útjába. Ilyen esetekben a szaktudás hiányáról vagy hiányosságáról van szó. Összességében elmondható, hogy az anyagi akadályok és gyenge szaktudás mellett a korszerű technológiák iránti igény hiánya is tapasztalható.

A nem elég rugalmas gondolkodás hátterében egyrészt a mezőgazdaságban foglalkoztatottak elöregedése húzódik meg. A 2. táblázat a mezőgazdaságban foglalkoztatottak korcsoport szerinti felosztása mellett összehasonlítási alapot is nyújt a nemzetgazdaság egészében foglalkoztatottak korszerkezetével. A táblázatból markáns eltérések tűnnek ki: míg a társadalom középkorú rétegének számított kategória adja a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak több mint egyharmadát, addig ez a réteg a mezőgazdaságban dolgozók csupán egynegyedét képezi. Még jelentősebb eltérés figyelhető meg az 50 év fölötti lakosság esetében, a mezőgazdaság-

[3] A mozaikszó felbontása: Landwirtschaft-Agricultură-Mezőgazdaság. Az Alapítvány 1992-ben alakult, a svájci államszövetségnek, a svájci evangélikus egyházak segélyszervezetének és más adományozóknak a támogatását élvezi. Fő tevékenységi területei: mezőgazdasági szakoktatás (kétéves gazdaképző formájában, melyből négy hónap svájci mezőgazdasági gyakorlat), hitelnyújtás mezőgazdasági és kisvállalkozások beruházásainak fedezésére. Az eredetileg a Kovászna megye területére szorítkozó tevékenység 2002-től egész Erdély területén működik. Legújabban az Új Kézfogás Közalapítvánnyal (ÚKKA) közösen földvásárlásra nyújt hiteleket, amelyeket az ÚKKA kamattámogatásban részesít.

[4] Az Országos Mezőgazdasági Szaktanácsadói Ügynökséget (ANCA) és megyei kirendeltségeit 1996-ban hozták létre Phare-alapokból és kormányzati hozzájárulásból. A Phare-források a program futamidejének lejárta után megszűntek, az Ügynökség azonban – némi létszámkarcsúsítás után – tovább működik az illetékes Minisztérium alárendeltségében. Fő feladata az alapfokú tanfolyamok lebonyolítása mellett a termelők ingyenes konzultációja, szántóföldi, mezőgépészeti és állattenyésztési bemutatók, kiállítások szervezése.

ban dolgozók itt jelentkező magas aránya egyrészt a korkedvezményesen és korhatárosan nyugállományba vonult lakosság, másrészt a veszteséges állami nagyvállalatok által felszámolt réteg kényszergazdálkodóvá való átigazolását jelzi. A kényszerből gazdálkodók körében pedig ritkán tapasztalható a szakismeretek iránti igény, ennek következtében ezekben a gazdaságokban a technológiai újítások szintén elmaradnak.

Az alkalmazásra kerülő technológia és annak hatékonysága a korszerkezeti megközelítés szempontjából is több tényező függvénye. Legalább az 1940-es évek elején kellett születnie annak a gazdálkodónak, aki a kollektivizálás (1962) előtt földbirtokkal rendelkezett, következésképp az adott gazdálkodó jelenleg az 50 éven felüliek korcsoportjába tartozik. A 2. táblázat szerint az 50 éven felüliek a mezőgazdaságban dolgozók majdnem 50%-át teszik ki, azonban ennél jóval nagyobb arányban birtokolják a földterületeket.

A tulajdonjog helyzetét két tényező is befolyásolta, egyrészt Székelyföldön nem jellemző az örökség korai rendezése, másrészt a birtoklevelek kiállítása mindmáig csak részlegesen valósult meg. A tulajdon ilyenfajta rendezetlensége mellé az alkalmazott technológia szempontjából negatívumként társul a továbbképzések célcsoportja is: a különböző tanfolyamokon, képzéseken éppen az 50 év alatti réteg (tehát a másik 50%) vesz részt, hazatérve azonban, mivel nincsenek tulajdonhelyzetben, ezáltal döntéshelyzetben sincsenek például a föld- és a meglévő gépállomány hasznosításának ésszerűbbé tételét illetően.

A termőföld 1991-es visszajuttatása után az újjáéledő paraszti gazdálkodás ideálképeként a kollektivizálást közvetlenül megelőző időszak szolgált. A gépi felszereltség hiánya azt a véleményt igyekezett megerősíteni, amely szerint a termelés önköltségének a leszorítása, valamint a termőföld védelme (pl. taposási kár) szempontjából egyaránt az állati igaerőre épített gazdálkodás a legcélszerűbb. Mindezek mögött egy erős restaurációs törekvés figyelhető meg, amely leghangsúlyosabban az önellátás paraszti eszményének a megvalósításában érhető tetten. Ez a célkitűzés – amelynek korábban megvolt a maga logikája – egy időre zsákutcába is vezette a fejlődést a gazdaságok nagy többségében, korszerűtlen és hamis képet nyújtva a mezőgazdaság értelméről.

A fent említett restaurációs törekvés mint jelenség a visszaparasztosodásra[5] utal. A térségben megfigyelhető, hogy a munkahelyi leépítések során felszabadult munkaerő egy része hazatér vidékre, és – általában előzetes tapasztalat vagy tanulás nélkül – nekilát gazdálkodni, leginkább az önellátás erejéig. A térségbeli gazdaság tükrében szükséges kiemelni, hogy a székelyföldi visszaparasztosodás nemcsak negatív folyamat, hanem az adott körülmények között ugyanilyen mértékben pozitív jelenség is: a visszaparasztosodás itt eszközt jelent a szegénység elleni egyéni stratégia közepette. Egyértelmű, hogy ha ezek a gazdálkodók nem termelnének önellátásra, akkor a családok sokkal rosszabbul élnének, tehát a térségben nagyobb lenne a szegénység, ami sem az egyénnek, sem a társadalomnak nem lehet célja.

A tőkehiány mint a székelyföldi mezőgazdasági fejlesztés legfontosabb akadálya

A romániai bankrendszer hitelezési kritériumai csupán a nagytermelők számára elérhetőek. A családi keretekben gazdálkodók a hitelfeltételek teljesítése, a visszafizetés bizonytalansága és a hitelösszegek volumene terén egyaránt nem emelkednek fel a hitelező intézetek elvárásainak szintjére. Az önellátó gazdálkodási forma (amikor csak a fölösleget értékesítik, esetleges jelleggel) nem teszi lehetővé a bevételek előrejelezhetőségét, az ilyenfajta gazdálkodás nem egyeztethető össze a hiteltörlesztés szoros ütemével, futamidejével.

Ezen a téren külön szót érdemel a LAM Alapítvány tevékenysége, amely használt mezőgazdasági gépek behozatalával és hitel formájában történő eladásával, valamint kisebb-nagyobb beruházási hitelek nyújtásával (istállóépítéstől traktorvásárlásig) hiánypótló tevékenységet folytat. Ezt a családi gazdaságok számára elérhető forrást – melynek előnyei az egyszerű ügyintézés, ingatlangarancia, a negyedévenkénti törlesztés, újabban hátránya a valutában számított emelkedő kamat (7–12%) – több száz Kovászna megyei gazdaság vette igénybe, 2002 tavaszától a Hargita

2. táblázat. A mezőgazdasági foglalkozásúak aránya korcsoportonként, Közép-régió, 1999.

Tevékenységi terület	Teljes foglalkoztatott lakosság (%)	Korcsoportok				
		15–24 év(%)	25–34 év(%)	35–49 év(%)	50–64 év(%)	65 év fölött(%)
Teljes gazdaság	100,0	12,8	26,4	38,1	16,3	6,4
Mezőgazdaság	100,0	12,8	14,6	23,9	27,1	21,6

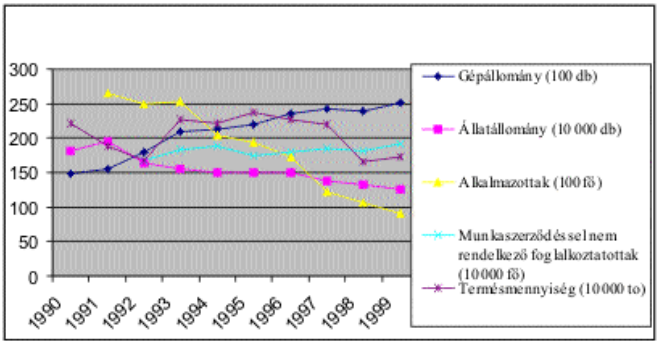
Forrás: Románia statisztikai évkönyve, 2000.

[5] A jelenséget az európai szakirodalom a visszaparasztosodás-elmélettel (post-peasantisation) írja le.

megyei gazdák is hozzájutnak ezekhez a hitelekhez.

Ugyanakkor továbbra is hiányzik a mezőgazdasági termelési hitelekhez való hozzáférés lehetősége, ami esetenként kiigazíthatná a gazdaságok tőkehiányát. A hozzáférhető beruházási hiteleknek ugyanakkor az a negatívuma, hogy nem vagy alig biztosítanak türelmi időt, ami a mezőgazdasági termelés jellegéből következően elengedhetetlenül szükséges.

2. ábra. A mezőgazdasági termelési tényezők és a termésmennyiség alakulása Székelyföldön, 1990–1999

Forrás: Területi statisztikai évkönyv, 2001.

Összegzés

A 2. ábra jól szemlélteti az elmúlt évtized – ésszerűséget és hatékonyságot figyelmen kívül hagyó – gazdálkodását. A gépállomány határozott növekedése nem vonta maga után sem a humán munkaerő megfelelő arányú helyettesítését, sem nagyobb állatállomány ellátását, de még a termésmennyiség növekedését sem. A falvak többségében a beszerzett géppark máig megközelítően sincs kihasználva, emiatt az amortizációs időtartam után a gazda nem cseréli fel gépét újabbra, következésképp azt még hosszú ideig csak jóval magasabb (sokszor veszteséget okozó) költséggel tudja működtetni. Az adatok alapján a munkaszerződéssel nem rendelkező mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma emelkedést mutat, ezzel egy időben azonban a mezőgazdasági alkalmazottak száma hamarosan az intézményi adminisztratív apparátusra csökken.

A székelyföldi mezőgazdaság jellegét jelenleg még a családi gazdaságok határozzák meg. A földterület 89,03%-át birtokolva, a családi gazdaság az az üzemforma, amelynek lehetőségeivel (és korlátaival) művelhető a mezőgazdasági terület döntő többsége. A székelyföldi családi gazdaságok leginkább önellátó vegyes gazdálkodást végeznek. A megtermelt növényeket állataik révén hasznosítják, viszont az állatok piaci eladása sem tervszerű, csupán esetleges fölöslegeiket kínálják a felvásárlóknak. Arányukat tekintve kevés gazdaság szakosodik állattenyésztésre vagy növénytermesztésre, ezek már nem önellátó gazdaságok, ők már kezdetleges piackutatást is végezve kizárólag értékesítésre termelnek. Az önellátó gazdaságokkal ellentétben gépesítésük és alkalmazott technológiájuk egyre inkább megfelel a hatékonysági elvárásoknak.

A székelyföldi mezőgazdaságban a szakismeret mielőbbi terjesztése lenne fontos, mégpedig minél szélesebb gazdaréteg bevonásával. Hiszen alapjában véve ezáltal döbbenhet rá akár a néhány hektáros gazda is, hogy birtokának, vagyonának jelenlegi szervezettsége nélkülözi a gazdasági szemléletet. Beismerheti, hogy pár négyzetméteres parcellái a település földhasználatának racionális megszervezése nélkül nem alkalmasak a gépi művelésre, márpedig a kézi művelés rengeteg – máshol hasznosítható – idejét és energiáját veszi igénybe. A gépesítés iránti igény a technológia korszerűsítését is időszerűvé tenné még a kisgazdaságok esetében is. A szakismeret és annak említett járulékos hozamai mellett az egyesületekbe szerveződés is legalább ugyanolyan fontossággal bír, hisz megszervezheti a beszerzést és az értékesítést, továbbá egyes termékek közös feldolgozását, ezáltal az értékesítési ügynökök önkényének kiiktatásával értékesebbé válhat a gazda által kínált termék. Az utóbbi év alatt Székelyföldön bejegyzett állattartó és növénytermesztő egyesületek esetében már tapasztalható az ez irányba való gondolkodás és néhány, még jórészt bizonytalan próbálkozás. A gazdatársadalom ilyenmódú egybeszerveződése a közeljövőben olyan gazdasági erővé nőhet, amely meghatározhatja nemcsak a következő évtizedek mezőgazdaságának fejlesztési irányát, hanem a székelyföldi közösségek fejlesztését is.

FORRÁSMUNKÁK:

Direcţia Generală pentru Agricultură şi Industrie Alimentară Covasna (Kovászna Megyei Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Igazgatóság): Raport asupra activităţii desfăşurate pentru perioada 03. 01.–31.10.2001. (Jelentés a 2001. 01. 03. – 10. 31-es időszak tevékenységéről)
Hargita Megyei Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Igazgatóság adatai
Maros Megyei Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Igazgatóság adatai
Institutul Naţional de Statistică şi Studii Economice (Állami Statisztikai és Gazdaságelemző Hivatal): Statistică Regională (Regionális Statisztika). 2001.
Institutul Naţional de Statistică şi Studii Economice, Direcţia Generală Harghita (Állami Statisztikai és Gazdaságelemző Hivatal, Hargita Megyei Igazgatóság): Breviar Statistic (Statisztikai breviárium). 2001.
Központi Régiófejlesztési Ügynökség: A Központi Régió Fejlesztési terve. 1999.
Világbank és Román Statisztikai Hivatal: De la Sărăcie la Dezvoltare Rurală (A szegénységtől a vidékfejlesztésig). 1998.
Marosvásárhely fejlesztési stratégiája: Agenda 2000.